

DE FATTIGAS LITURGI OCH TEOLOGIN OM KRISTI KROPP HOS JOHANNES CHRYSOSTOMOS

Johannes Chrysostomos¹ kallades för ”Johannes välgöraren” på grund av sin människokärlek och sina predikningar om välgörenhet.

Chrysostomos är den främste av välgörenhetens förkunnare, säger Aimé Puech. Av alla 300-talets kyrkofäder är han den som mest lovprisar hjälpen åt de fattiga.² Hans homilior över detta tema³ härrör från hans tid som präst i Antiochia (389-398). En vinterdag, när han på väg hemifrån till kyrkan, såg han tiggare ligga på marken och improviserade då en av sina vackraste predikningar om hjälp åt de fattiga. I den tredje homilian hänvisar han till hur Paulus i alla sina brev talar om de fattiga och påminner sina trogna: ”ingen får tro sig befriad från denna uppgift (*leitourgia*).”⁴ Ty det finns faktiskt en de fattigas liturgi till vilken alla kristna har kallats, från biskopen till den vanlige troende.

Denna de fattigas liturgi grundar sig på en teologi om Kristi kropp som på en gång är Kristi eukaristiska och Kristi kyrkliga kropp. Kristus är närvarande i kyrkan genom Kristi kropps och blods sakrament, men han är också närvarande i sina lidande lemmar som delar hans lidande, och han kallar sina lärjungar till att tjäna honom i de fattiga.

Eukaristin är grunden för de fattigas liturgi, och man kan inte skilja utgivandet av livets bröd från delandet av det dagliga brödet. Johannes Chrysostomos’ tal om de fattiga eller om hjälp åt dem är alltså inte bara socialt, utan teologiskt och sakramentalt.

”Tjänandet” av de fattiga är en nödvändig följd av eukaristin, liksom den måltidstjänst som hade anförtrotts diakonen Stefanos i den ursprungliga

¹ A Wenger, “Jean Chrysostome”, *D Sp*, vol. 8, 1974, sp 331-355 och H J Sieben, “Jean Chrysostome (Pseudo-)”, sp 355-369.

² A Puech, *S. Jean Chrysostome et les moeurs de son temps*, s 58-65.

³ Johannes Chrysostomos, *On Repentance and Almsgiving*, övers av Gus George Christo, i: The Catholic University of America Press, 1998. De har klassificerats som pseudo-chrysostomiska i J A de Adalma, *Repertorium Pseudochrysostomicum*, Paris 1965.

⁴ Johannes Chrysostomos, *De eleemosynis* 3, PG 51, 265.

gemenskapen (Apg 6:3-4). Även detta grundar sig på att den fattige är densamme som den fattige Kristus: ”Sannerligen, vad ni har gjort för en av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig” (Matt 25:40). Att tjäna de fattiga är därför att tjäna Kristus i de fattiga och att efterlikna Kristus, som gjorde sig till tjänare av kärlek till människan. Denna Kristi närvaro, som på något vis är dold i de fattiga, är ett mysterium som inte skall uppenbaras förrän vid den yttersta domen. Då skall Kristus komma åter för att döma levande och döda och skilja dem som har tjänat honom från dem som inte har känt igen honom i de fattiga som de behandlat illa eller låtit svälta ihjäl. Det flitiga bruk som Johannes Chrysostomos gör av texten i Matteus 25:31-46 ger denna de fattigas ”liturgi” en eskatologisk innebörd som inte kommer att uppenbaras förrän vid tidens slut.

Jag skall behandla tre olika aspekter av tjänsten åt de fattiga. Först förhållandet mellan eukaristi och diakoni; därpå den gudomliga människokärleken och kärleken till de fattiga; och till sist den eskatologiska dimensionen hos denna de fattigas liturgi utifrån Matteus 25:31-46.

Eukaristi och diakoni

Det är främst i homilior över Första Korinthierbrevet och över Matteusevangeliet som Johannes Chrysostomos utvecklar relationen mellan eukaristi och diakoni.⁵ Paulus förebrår korintierna för att det inte längre är ”Herrens måltid” som de tar när de samlas.

Var och en tar genast för sig av sin egen mat, och den ene sitter hungrig medan den andre har druckit sig berusad (1 Kor 11:21).

Chrysostomos säger i sin kommentar att när de trogna vänder sig bort från de fattiga som hungrar och törstar förvandlar de ”Herrens måltid” till en ”privat måltid” och kyrkan till ett privat hus.

⁵ Jfr B Bobrinsky, “ L’Esprit du Christ dans les sacrements chez Jean Chrysostome et Augustin ”, i : *Dimension fraternelle et sociale de l’eucharistie*, s 272 ff ; C Stocker, *Eucharistische Gemeinschaft bei Chrysostomos*, s 310 ff ; B. Reicke *Diakonie, Festfreude und Zelos* , s 33-35 (texter citerade av R. Brandle).

1. Homilian över Matteusevangeliet

I homilian över Matteusevangeliet⁶ visar Chrysostomos hur man ärar Kristus genom att inte förakta de fattiga.⁷

Vill du hedra Kristi kropp? Förakta den då inte när den är naken. Hedra den inte här i kyrkan, med tyger av silke, medan du låter den lida av köld och klädesbrist därute. Ty den som har sagt: ”detta är min kropp” (1 Kor 11:24) och som gjorde det till verklighet när han sade det, han har sagt: ”jag var hungrig och ni gav mig inget att äta” (Matt 25:42), samt: ”vad ni inte har gjort för någon av dessa minsta, det har ni inte heller gjort för mig” (Matt 25:45). Härinne har Kristi kropp inte behov av kläder, utan av rena själar; därute behöver den stor omsorg.

Detta stycke är intressant därför att Johannes Chrysostomos för samman de båda skriftställena, Första Korinthierbrevet om eukaristin – ”detta är min kropp” – och Matteus 25:45 om Kristus i ”de ringa” eller ”fattiga” och den yttersta domen.⁸ Relationen mellan Kristi kropp och de fattigas eller ringas kropp bekräftas av att Kristus, samme Kristus, uttalar dessa två ord: ”detta är min kropp”, och: ”det har ni gjort för mig.” Det är därför som man ”hedrar” Kristus genom att tjäna de fattiga.

Låt oss alltså lära oss att leva enligt visheten och hedra Kristus så som han själv vill det. Ty den ärebetygelse som behagar honom mest är den som han begär, inte den vi själva väljer. När Petrus trodde sig ära honom genom att hindra honom från att tvätta hans fötter var det ingen ärebetygelse, utan tvärtom. Hedra honom du också på det sätt han har angett genom att ge din rikedom åt de fattiga. Ty Gud har inte behov av guldkärl utan av själar som är av guld. Jag säger inte detta för att ni inte skall göra kyrkliga donationer, men jag vidhåller att man samtidigt och till och med i förväg bör ge allmosor. Gud tar nämligen emot de förra, men mycket hellre de senare. Den som gör en donation är den ende som drar nytta av det, men när man ger allmosor drar även mottagaren

⁶ Johannes Chrysostomos, *Hom. över Matteusevangeliet* 65, 2-4 ; PG 58, 619-622.

⁷ Jfr Johannes Chrysostomos, *Hom. in Matt.* 50,3 ; PG 58,508 ; *Hom. in ev. Joh.* 59,4 ; PG 59, 327 ; *Hom. in ep. II ad Cor.* 20,3 ; PG 61, 540.

⁸ Texter av Johannes Chrysostomos över Matteus 25: 31-46 och eukaristin: *In ev. Matt. Hom.* 45,3 ; PG 58, 474 ff. ; *Hom.* 50, 3 ; PG 58, 508 ; *Hom.* 89, 3 ; PG 58, 784 ; *In ep. II ad Cor. Hom.* 20,3 ; PG 62, 539 ff.

nytta av det. En donation är ett tillfälle till högfärd, men hjälp till fattiga är ingenting annat än en god gärning.

Det räcker inte med att ge pengar. Pengarna måste skänkas i en god avsikt. Kristus prisade änkan som gav ”några ören ... i sin fattigdom” (Mark 12:44) och kritiserade ”hycklarna” som gav allmosor för att bli sedda (Matt 6:2). Det finns också en prioritetsordning: det är viktigare att rädda en broders liv än att lägga ut mycket pengar på gudstjänsten.

Vad nyttar det till att Kristi bord är fullt av guldkärl, medan Kristus själv dör av svält? Börja med att mätta den utsvultne. Med det som blir över kan du smycka hans altare. Du tillverkar en bägare av guld och samtidigt ger du honom inte ”en bägare friskt vatten”? Vad nyttar det till att täcka Kristi bord med guldyger om du inte ger honom den filt han behöver? Vad vinner du på det? Säg mig: om du ser Kristus utan något alls att äta och du går förbi honom för att kläda altaret i dyrbara tyger, kommer han att uppskatta dig för det? Kommer han inte snarare att uppröras? Eller om du ser Kristus klädd i trasor och huttrande av köld, men inte ger honom en mantel, utan i stället låter resa guldpelare i kyrkan för att hylla honom? Kommer han inte att säga att du struntar i honom och betrakta det som en förolämpning av grövsta slag?

Betänk att det rör sig om Kristus också när han vandrar omkring som en främling utan tak över huvudet. Du glömmer att ta emot honom, men du förskönar mittskeppet, väggarna och kapitälerna, du hänger upp lampor i silverkedjor. Du vill inte ens se att han sitter bunden av kedjor i fängelset. Det är inte för att hindra dig från att göra sådana gåvor som jag säger detta, men jag uppmanar dig till att låta dem förenas med eller ännu hellre föregås av andra uttryck för välgörenhet. Ingen har någonsin blivit anklagad för att inte ha gjort det förra, men underlåter man det senare hotas man med Gehenna, elden som aldrig slocknar och plågor i demoners sällskap. Glöm alltså inte din broder i nöd när du smyckar kyrkan, ty han är ett tempel värt mer än kyrkorummet.

Det är anstötligt att vid nattvardsbordet nära sig av Kristi kropp och låta de hungriga svälta ihjäl vid kyrkoporten. Det är också anstötligt att fylla kyrkan med sidentyger och samtidigt inte ge kläder åt de fattiga.

Kritiken av den rika utsmyckningen av kyrkor är något som Johannes Chrysostomos utvecklar i sina predikningar för de troende både i Antiochia⁹ och i Konstantinopel.¹⁰ Det förlänade honom ett våldsamt motstånd från det kejsrerliga hovet och huvudstadens prästerskap.

I sin homilia 82 över Matteusevangeliet framställer Johannes Chrysostomos enheten mellan å ena sidan Kristi påskmåltid och hans avfärd från Olivberget under hans jordeliv, och å andra sidan eukaristin och tjänandet av fattiga i dag. Den som då och nu är ovärdig att delta i nattvarden är Judas, ”den girige”. Här talas det inte längre om brödet med vilket de hungriga skall mättas, utan om oljan som vi får ”av de fattigas händer” på Oljebärg:

Jesus Kristus utförde den gången ett under i nattvarden, och han gör det än idag. Vi är här som hans tjänare, men den som helgar och förvandlar dessa gåvor, det är han. Må ingen Judas närvara, ingen girigbuk! Ni hör inte till hans lärjungar? Ge er då av härifrån. Detta bord tar inte emot folk som ni. ”Jag vill hålla påskmåltid med mina lärjungar” (Matt 26:18). Det här är samma bord, det är inte mindre än det. Det är inte så att Kristus har skapat det ena bordet och människorna det andra – han har gjort också detta. Det här är den sal där de då befann sig; det är härifrån de gav sig av till Olivberget. Låt oss också vi ge oss av för att finna de fattigas händer, ty de är vårt Olivberg. Ja, mängden av fattiga är ”som plantor av olivträd” (Ps 123:3) planterade i Guds hus. Därifrån kommer långsamt den olja som vi behöver för vår död, den olja som fem jungfrur sparade och de andra, som inte vakade, glömde till sitt fördärv. Bröder, låt oss utrusta oss med denna olja och med lysande lampor gå vår brudgum till mötes. ”Låt oss gå härifrån” med dem, också vi. Må ingen som är grym eller omänsklig, hård, obeveklig eller oren närma sig detta bord.¹¹

När Olivberget nämns kommer ”oljan” med och inspirerar till citat om oliver och olja från Skriften – Psaltaren 128 om barnen som är ”som plantor av olivträd kring bordet” och liknelsen med de förståndiga och oförståndiga

⁹ Jfr A-J Festugiere, *Antioche païenne et chrétienne*, Paris, 1934.

¹⁰ Jfr G Dagron (*Naissance d'une capitale*, Paris, 19, s 117 ff.) som visar att den teologiska konflikten mellan kejsarinnan Eudoxia och Johannes Chrysostomos hade en ekonomisk grund. Angående rika och fattiga i Konstantinopel, se den elfte homilian över Apostlagärningarna. ”Det finns 100 000 kristna, varav hälften är fattiga.”

¹¹ Johannes Chrysostomos, *Hom. över Matteus* (PG 57, 737-746).

jungfrurna (Matt 25:1-13) som skaffar olja för att träda in i brudgummens hus. Den olja som de i sin vishet skaffar sig är den olja som de fattiga har gett dem, dessa ”plantor av olivträd” som planterats i kyrkan, Herrens hus. Gåvorna de troende har gett åt de fattiga är den enda rikedom som de kommer att ta med sig till de eviga boningarna – oljan eller den överflödande vishet de tagit emot från ”de fattigas händer.”

2. *Homilia 15 över Johannesevangeliet*

Den kristnes plikt gentemot de fattiga grundar sig både på släktskapet till naturen – alla är vi människor – och på det andliga släktskap som förenar medlemmarna i en enda kropp, kyrkans kropp, Kristi kropp.

”Vi utgör en enda kropp i Kristus, men var för sig är vi lemmar som är till för varandra” (Rom 12:5). Låt oss alltså inte bete oss som om vi vore åtskilda. Må ingen säga: den eller den är inte min vän eller släkting eller granne, och jag har inget gemensamt med honom. Hur skall du närma dig honom? Vad skall du säga till honom? Han är varken släkting eller vän till dig, det är klart – men han är människa, han tar del i samma natur som du, han har samme Herre som du, han står vid din sida i tjänsten och delar sitt tält med dig; ty han är född i samma värld som du.

Men om han delar samma tro som du är han dessutom en lem i kroppen för dig. Vilken vänskap skulle kunna åstadkomma en lika nära förbindelse som släktskapet i tron? I relationen mellan vänner kan man inte uppvisa samma närhet som borde finnas i våra relationer inom familjen – det förutsätter intimiteten mellan en lem och en annan. Man kommer aldrig att finna en större närhet än den som ger en vänskap och en enhet av detta slag ...

Låt oss alltså inte förakta varandra så att vi inte ringaktar oss själva. ”Ingen har någonsin avskytt sin egen kropp”, säger Skriften (Ef 5:29), utan man när den och vårdar den.

Det är därför som Gud har gett oss ett enda hem, denna världen. Han har delat upp allting i lika delar; han har tänt en enda sol; han har lagt ett enda tak, himlen; han har dukat ett enda bord, jorden. Han har dukat

ett annat och mycket finare bord än detta, men det är unikt – de som har invigts vet vad jag talar om. Åt alla har han skänkt nåden av en enda födelse till den andliga världen, åt alla har han skänkt ett enda hemland, himlen, och vi dricker alla ur samma kalk ...¹²

Föreningen mellan lemmarna i en och samma kropp är mindre djupgående än den andliga föreningen mellan lemmarna i Kristi kropp, som är kyrkan. Chrysostomos, som vill visa att den andliga kärleken till fattiga är kärlek till en själv, anspelar på äktenskapet mellan man och kvinna, där de två ”blir till en kropp.” Att älska sin kropp är att älska sig själv, och att avsky sin egen kropp är att avsky sig själv. Begreppet ”kropp” rymmer större närhet än vad ”lem” gör. Det är denna närhet som råder kristna emellan.

Det eukaristiska temat är här de ”två borden”: världens bord, som ger att äta av världens föda, och det eukaristiska bordet, där de kristna äter samma livets bröd, Kristi kropp, och dricker av samma kalk, hans blod. Dessa två slags föda är oskiljaktiga, ty båda när samma Kristi kropp.

3. *Den gudomliga människokärleken och kärleken till de fattiga*

Eukaristin är diakonins (tjänandets) grund. Den är bara en aspekt av den gudomliga människokärleken,¹³ av denna kärlek till människorna som fanns hos ”Ordet” när han ”blev människa” (Joh 1:14) och ”antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss” (Fil 2:7-8). För att ge uttryck för den ousägliga, gudomliga människokärleken använder Chrysostomos en annan term: ”nedstigande” (*oikonomia*).

Kristus har stigit ned till det lägsta i människans tillvaro, han har gjort sig till en ”fattig, en främling, vilsen och naken.” Att Kristus och den fattige är densamme grundar sig på hans människokärlek. Och det är i denna eländiga situation som Kristus ber människan att hon ger honom mat och kläder, att hon tar hand om honom, inhyser honom och besöker honom. Förhållandena är helt omvända: han, människans skapare och herre, kommer inför människan som en fattig och tigger barmhärtighet. Kristus är inte bara den fattige, han är

¹² Johannes Chrysostomos, *Hom. 15.3 över Johannesevangeliet* (PG 59, 101).

¹³ Jfr J-P Cattenoz, “Philanthropia”, i: *Melanges en l'honneur de Henri Crouzel*, Paris 1992, s 61-76. M. Zitnik, “*Theos Philanthropos* bei Johannes Crisostomos”, *OCP* 41 (1975), s 76-118.

den som tigger kärlek från människan, han driver fram människokärlek i henne. ”De fattigas uträckta hand” är hädanefter Jesu hand.

I sin homilia 15 över Romarbrevet¹⁴ utvecklar Chrysostomos denna paradox med den gode Guden som vill stå i skuld till människan han vill rädda. I själva verket är det människan som står i skuld till Gud när han ”utlämnar sin Son” för att frälsa henne; men Sonen begär inte annat som belöning för sitt lidande än att man ger åt de fattiga vad de behöver. I denna predikan är det Kristus som talar till människorna.

Gud har gett sin Son, och du ger inte ens ett stycke bröd åt den som har blivit utgiven och dödad för dig. För din skull har Fadern inte hållit fast vid den som är hans sanne Son, och medan han dör av hunger skyndar du förbi utan att se, för att kosta på dig själv den rikedom som är hans. Finns det något värre än denna orättvisa? Han har blivit utgiven för dig, han har dödats för dig, och för dig har han uthärdat ett liv av hunger. Ge honom allt det goda som tillhör honom, så att det blir dig till nytta! Men du ger honom ingenting.

Är de inte okänsligare än stenar, de som framhärdar i denna djävulska hårdhet, därför att de är så upptagna? Det var inte nog för Kristus att genomgå korset och döden. Han ville bli fattig, en främling, naken och hemlös; han ville bli kastad i fängelse och utmattas för att kunna utmana dig genom detta.

Kristus träder frivilligt in i sitt lidande, han har inte ”drabbats” av korset. Han ”ville bli fattig”. Skillnaden mellan de fattigas fattigdom och Kristi fattigdom är att den ena drabbar medan den andra är vald. Den ena är tecken på brist, den andra på storhet. Den ena är avsaknad, den andra är kärlekens fullhet. Ändå har Kristus verkligen utstått sitt lidande och i sin utblottelse hade han ”inget ställe där han kunde vila sitt huvud” (Matt 8:20). Det är därför som han kan göra sig till ett med dem som lider och i deras namn be om lättnad.

Om du inte ger mig något för att jag har lidit för dig, säger han, så förbarma dig över min fattigdom. Och vill du inte förbarma dig över fattigdomen, så låt dig bevekas av sjukdom eller fångenskap. Om inget

¹⁴ Johannes Chrysostomos, *Hom. in Rom.* 15,16 ; PG 60, 547-548.

av detta väcker din godhet till liv, svara på ödmjukheten i min bön. Vad jag begär kostar ju inte mycket: bröd, en plats att bo på och ord som stärker.

... Låt dig åtminstone röras på naturligt vis när du ser att jag är naken och minns hur jag blev bunden för dig, så att du låter dig påverkas av repen som förr har bundit och nu binder, och går med på att visa barmhärtighet. Jag har fastat för din skull; än idag går jag hungrig för din skull. Jag var törstig när jag spikades fast vid korset, och törstar fortfarande genom de fattiga för att dra dig till mig, via den ene eller den andre, och göra dig barmhärtig för din frälsnings skull.

Kristi hunger och törst under sitt jordeliv blir till de fattigas hunger och törst. Kristus är nämligen inte bara närvarande i sina lemmar, utan hans lidande fortsätter i hans kropps lidande lemmar. Kristi lidande har ägt rum en gång för alla, och han sitter vid Faderns högra sida i sin härlighet. Men hans lidande fortsätter i hela hans kropp som är kyrkan, liksom även i hela den lidande mänskligheten. De fattiga är inte uppdelade i olika kategorier, fattiga inom kyrkan och fattiga utanför kyrkan. Men det finns olika kategorier av människor som antingen går förbi de fattiga eller stannar till vid den sårade på vägen till Jeriko: leviten och den gode samariern.

Kristus visar sig nämligen för människorna som den som är fattig och lider, som är främmande och hemlös, för att göra dem ”barmhärtiga för sin frälsnings skull”. Han tigger för att i djupet av människan väcka barmhärtighet och göra henne barmhärtig liksom Gud är god och barmhärtig.

Det är därför som jag ber dig betala tillbaka, eftersom du står i skuld till mig för många goda gärningar. Jag ställer inte krav som en gäldenär. Jag vill kröna dig som en välgörare och ge dig riket i utbyte mot mycket lite. Jag säger inte: ”gör slut på min fattigdom”, eller: ”ge mig din rikedom”, även om jag tigger för din skull. Allt jag begär är bröd, kläder och något litet för att stilla min hunger.

... Jag skulle kunna kröna dig utan detta, men jag vill stå i skuld till dig för att du skall ta emot kronan med en viss värdighet.

Slutet på texten understryker den gudomliga storheten. Gud gör så att han står i skuld till människan, så att människan inte längre skall stå i obetalbar skuld, utan tvärtom bli givare. I gengäld för hjälpen till de fattiga skall han då få himmelriket.

4. Den fattige Kristus och yttersta domen

Himmelriket leder oss till den sista aspekten av enheten mellan de fattiga och den fattige Kristus: den eskatologiska aspekten.

I sin bok om Johannes Chrysostomos verk¹⁵ har Rudolph Brandle visat att den eskatologiska visionen av den yttersta domen i Matteus 25:31-46 utgör bakgrunden till Chrysostomos' engagerade predikan över goda verk: att kläda den nakne, ge den hungrige bröd, ge en bägare vatten åt den som törstar, sköta den sjuke, besöka den fångne och slutligen välkomna främlingen och ge husrum åt den husville.

Jag citerar bara en text, från homiliorna över Apostlagärningarna¹⁶ om gästfrihetens plikt:

Herren säger. ”Den som tar emot en av dessa små tar emot mig.” Ju mindre denne broder är, desto mer är Kristus närvarande. När man tar emot en stor personlighet gör man det ofta av fåfänga, men den som tar emot en liten gör det med ren avsikt, för Kristi skull.

”Jag var en främling”, säger han, ”och ni tog emot mig.” Och återigen: ”Allt vad ni har gjort för en av dessa små, det har ni gjort för mig.” Eftersom det rör sig om en troende och en broder, är det Kristus som kommer med honom, även om han är den minste,. Öppna ditt hus, ta emot honom. Den som tar emot en profet för att det är en profet skall få en profets lön. Alltså skall den som tar emot Kristus få Kristi gästfrihet

¹⁵ R. Brandle, *Matth. 25, 31-46 im Werk des Johannes Chrysostomos : ein Beitrag zur Auslegungsgeschichte und zur Erforschung der Ethik der griechischen Kirche um die Wende vom 4. zum 5. Jahrhundert*, Tübingen 1979. Se också: G. Zaphiris, *Le texte de l'Evangile de Matthieu d'après les citations de Clement d'Alexandrie comparees aux citations des peres et des theologiens grecs du IIe au XIe siecle*, Gembloux 1970 ; A.-M. Malingrey, “ Les sentences des sages dans la predication de Jean Chrysostome ” och M.-L. Guillaumin, “ Bible et Liturgie dans la predication de Jean Chrysostome ”, i: *Jean Chrysostome et Augustin*, Paris 1975.

¹⁶ Johannes Chrysostomos, *Hom. över Apostlagärningarna* 45 ; PG 60, 318-320.

som lön. Tvivla inte på hans ord, sätt tilltro till dem. Han själv har sagt till oss: ”Det är jag som kommer i dem.” För att du inte skall tvivla förkunnar han ett straff för dem som inte tar emot honom. Det skulle han inte göra om han inte vore personligt berörd av respekt eller förakt.

”Du har tagit emot mig i ditt hem”, säger han, ”och jag skall ta emot dig i min Faders rike.

Du har befriat mig från hunger, jag skall befria dig från dina synder. Du har sett mina kedjor, jag skall låta dig se din befrielse. Du har mött mig som främling, jag skall göra dig till en himlens medborgare. Du har gett mig bröd, jag skall ge dig gudsriket till arv och egendom. Du har hjälpt mig i det fördolda, jag skall förkunna det offentligt och säga att du är min välgörare och att jag står i skuld till dig.”

Kristus gör sig till ett med ”den minste” och ”främlingen.” Han ber de kristna att göra i ordning ”ett rum för Kristus” i sina hus och ta emot honom med glädje.

Detta bör man känna när man tar emot främlingar: iver, glädje och generositet. Främlingen är alltid förlägen och besvärad. Om värden inte tar emot honom med glädje drar han sig tillbaka och känner sig föraktad, ty det är värre att bli mottagen på detta vis än att inte bli mottagen alls.

Se till att du har ett hus där Kristus finner rum. Säg: ”Detta är Kristi rum. Detta är den plats som är reserverad för honom.” Kristus är naken och främmande, allt han behöver är ett tak över huvudet. Ge honom åtminstone detta. Var inte grym och omänsklig. Du som visar ett sådant intresse för världsliga ägodelar, visa nu inte ointresse för andens rikedom. Du har ett utrymme för din vagn, ett annat för dina bärstolar, men du har inget för den kringirrande Kristus. Abraham tog emot främlingar där han bodde. Hans hustru behandlade dem som om hon var en tjänarinna och de var hennes herrar. Han visste inte att han tog emot Kristus, att han tog emot änglar. Hade han vetat det skulle han ha gett allt. Vi vet att vi tar emot Kristus och vi visar mindre iver än han, som trodde att han bara tog emot människor.

Det är Hebréerbrevet som säger: ”Kom ihåg att visa gästfrihet, ty det har hänt att de som har gjort det har haft änglar till gäster utan att veta om det” (Heb 13:2). Gästfrihetens ikon föreställer de tre änglarna i Mamres lund. Till att börja med ser Abraham bara vanliga människor i sina gäster och deras gudomliga kaktär framträder bara långsamt (1 Mos 18:2,3,9,13-14). På samma sätt är de som tar emot främlingar omedvetna om att det är Kristus de tar emot. Ty Kristus är dold i de fattiga och hans närvaro kommer inte att uppenbara sig förrän vid tidens slut, vid den yttersta domen. Det ligger i gåtans väsen att vara både dold och uppenbar (Rom 16:25-26). Det finns ett ”mysterium” med de fattiga, och det är mysteriet med Kristi närvaro dold i dem, mysteriet med hans utblottelse och hans människokärlek.

Avslutning

Johannes Chrysostomos’ sociala lära kan inte åtskiljas från hans teologi om Kristi kropp. När han en vintermorgon ser de fattiga dö av köld vid de rikas portar, precis som Lasaros, rörs han inte bara till medlidande. Han blir djupt upprörd, eftersom det är Kristi kropp som på detta sätt överges av sina medlemmar.

Han har en känsla för det ”mysterium” som finns i de fattiga, ”Kristi mysterium”, som är dolt i dem och inte kommer att uppenbaras förrän i den yttersta domens härlighet. Kristus är både den som tigger och den som dömer.

Brandle gör rätt i att citera Bossuet för att motverka beskrivningen av Chrysostomos’ predikningar som moralpredikningar:

Det går an med moral i predikningarna om vi är överens om att den kristna moralen grundar sig på de kristna mysterierna.¹⁷

Det förhåller sig på samma sätt med hans kritik av lyxen i Konstantinopels och Antiochias basilikor, som pryds av guldpelare, sidenridåer, kalkar och skålar av guld. (Guldets symbolik är ju tvetydig. Det är tecken på makt och föremål för begär, tecken på gudomlig eller kejsarlig ära och på längtan efter att få del av denna ära genom besitta den värdefulla metallen.) Hans kritik kan inte rättfärdigas annat än om det finns en prioritetsordning som inte bara är

¹⁷ *Œuvres de Messire Jacques-Benigne Bossuet*, vol 7, Venedig 1752, s 475, citerad av Brandle, s 285.

mänsklig – människans liv är viktigare än guld – utan också teologisk: Kristi kropps andliga tempel är viktigare än kyrkans tempel av sten. För att se denna ordning och hur det brådskar måste man öppna trons ögon, och det är därför som Chrysostomos inte blev förstådd. Han förföljdes i Konstantinopel innan han själv valde landsflykten. Där blev han ”den kringvandrande, främmande och lidande Kristus.” Han dog i exil, utmattad av tvångsmarscherna, den fjortonde september 407, på korsets upphöjelses dag.

Ysabel de Andia